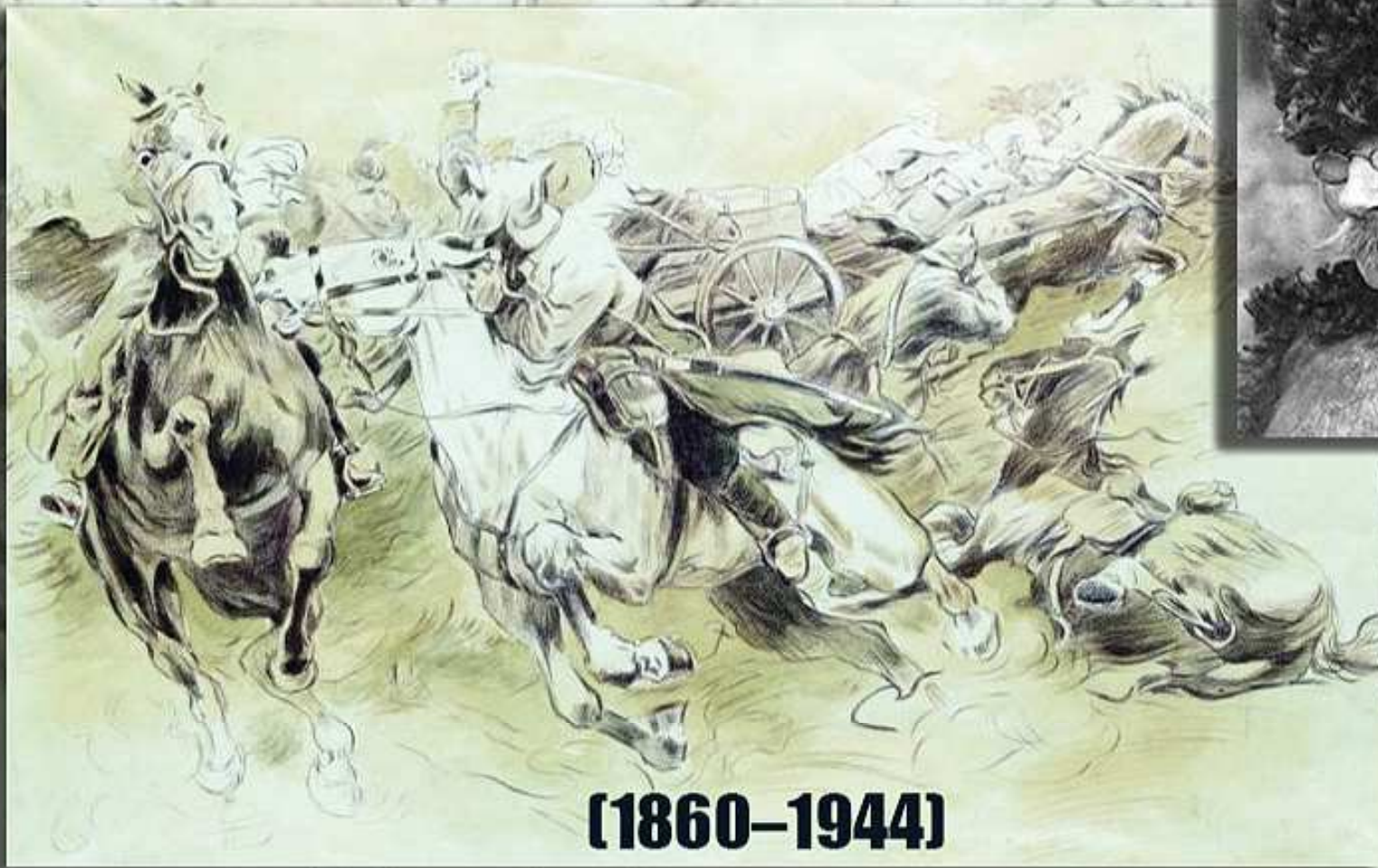

Микола Семенович Самокиш, український художник-баталіст

(1860–1944)

160 років від дня народження

25 жовтня 1860 року народився Микола Семенович Самокиш, видатний український художник-баталіст, майстер анімалістичного жанру, графік-митець, усе життя духовно невіддільний від України, героїчна історія якої стала провідною темою його творчості.

Майбутній художник народився в Ніжині, що на Чернігівщині, в сім'ї поштаря. Змалку любив малювати, особливо коней та битви. Початкову художню освіту отримав в Ніжинській класичній гімназії, закінчив Ніжинський історико-філологічний інститут, створений на базі лицю князя Безбородька. Перша спроба вступити до Петербурзької академії мистецтв була невдалою, проте Миколі дозволили стати вільним слухачем у батальній майстерні професора Віллевальде. За рік успішно вступив до Академії. Під час навчання належав до українського гуртка митців (Сергій Васильківський, Порфи́рій Мартинович, Опанас Сластіон), що ставив собі за мету відтворити історичні події і національні особливості з життя й побуту українського народу.

Успіхів не довелося довго чекати. У 1881 р. за роботу «Повернення військ на Батьківщину» Микола отримав Малу золоту нагороду. Згодом його картини були відзначені премією та медалями. За рік видав альбом офортів. Одну з картин Самокиша придбав для своєї галереї Павло Третяков. У 1885 р. за дипломну роботу був нагороджений Великою золотою медаллю й званням класного художника I ступеня. Того ж року відправився до Франції вдосконалювати майстерність, навчався в Парижі. Його наставником став баталіст Едуард Детайль. Після повернення з-за кордону Микола Самокиш створив кілька картин для Тифліського воєнно-історичного музею, які й принесли художникові славу баталіста..

Його рекомендували воєнному відомству як зарисовщика маневрів. Також М. Самокишу належать найбільш досконалі в українському мистецтві зразки анімалістичного жанру, він віртуозно зображував коней. За картину «Табун на водопой» здобув звання академіка.

У 1894-1917 Микола Самокиш керував батальоною майстернею Петербурзької Академії мистецтв. Він часто приїздив в Україну, зокрема у Харків, брав участь у виставках. З 1898 разом з Сергієм Васильківським працював над альбомом «З української старовини», що мав бути продовженням альбому Тараса Шевченка «Живописна Україна». Текст написав історик Дмитро Яворницький, портрети виконав аквареллю Васильківський, а малюнки – Самокиш, старовинні предмети військового спорядження, одягу, побуту були знайдені ним у музеях та приватних зібраннях України, Петербурга, Кракова та Парижа. Другий альбом «Мотиви українського орнаменту» (1902) Микола Самокиш опрацював сам. Він колекціонував

замальовки українського орнаменту, вишивок, зразки яких знаходив у приватних колекціях і музеях. Альбом містить понад 40 замальовок старовинної вишивки й орнаменту, найдавніші зразки належали до XVII століття. Творчий тандем Васильківського й Самокиша продовжився в оформленні будинку Полтавського губернського земства. Вони написали панно «Козак Голота», орнаменти. Будинок став справжньою перлиною українського народного мистецтва. Він постраждав під час війни, але був відреставрований.

Микола Семенович Самокиш вважав, що художник-баталіст повинен писати батальні сцени з власного досвіду. Тому 1904-го у складі драгунського полку відправився на російсько-японську війну, провів на фронті майже рік в якості кореспондента-художника журналу «Нива».

У роки Першої світової возив учнів на фронт для художньої практики, створив декілька полотен, альбом малюнків («Великая война в образах и картинах», 1915). Пізніше малював картини на теми громадянської війни: «Атака Будьоннівської кавалерії» (1923), «Перехід Червоної Армії через Сиваш» (1935)- за цей твір здобув Сталінську премію.

З 1928 р., перебуваючи у Харкові, художник працював над давно задуманим циклом творів з української історії й козацьких воєн, центральними темами картин була любов до Батьківщини, життя та безстрашність козаків. Найперша картина - «В'їзд Богдана Хмельницького до Києва у 1648 році» (1929). Перш ніж написати гетьмана, Микола Самокиш за сприяння давнього друга, професора Дмитра Яворницького, зібрав матеріали, які й допомогли йому створити потужний образ.

До циклу належать: «Битва козацьких повстанців з польськими гусарами при Жовтих Водах в 1648 році», «Повстання українських селян на чолі з Іваном Богуном», «Бій Богуна з Чернецьким під Монастирищем у 1653 році», «Бій Максима Кривоноса з Ієремією Вишневецьким». Запорожцям художник присвятив іще чимало картин («Козак на коні», «Запорожці біля корчми»); «Похід запорожців на Крим», «Морська битва запорожців з турецьким військовим кораблем»).

Окрім картин, художник ілюстрував літературні твори Марка Вовчка, Івана Нечуя-Левицького Л. Толстого, О. Пушкіна. Разом з першою дружиною Оленою Судковською створював ілюстрації для роману М. Гоголя «Мертві душі». Як рисувальник пером Микола Самокиш посідає одне з провідних місць серед графіків Європи. Його мистецька спадщина (понад 10 000 творів) зберігається в музеях і у приватних колекціонерів.

Останні шість років свого життя Микола Семенович Самокиш прожив у Криму. Помер художник у Сімферополі 18 січня 1944 року.

